

Rio Bugten med Escola Naval, kongressens mødested. I baggrunden Pão de Açúcar (Sukkertoppen).
A. S. fot.

Den Internationale Geografkongres i Rio de Janeiro, august 1956.

Af Axel Schou.

Den Internationale Geograf Union (I.G.U.) afholdt i dagene 9.—18. august den 18. Internationale Geografkongres i Brasilien. Som repræsentant for Den Danske Regering, Københavns Universitet og Den Danske Nationalkomité for Geografi deltog jeg som delegeret i kongressen. Med støtte foreløbig fra Rask-Ørsted Fondet, Københavns Universitets Jubilæumsfond, Statens Almindelige Videnskabsfond og I.G.U. blev det mig muligt, dels at deltage i 2 af de til kongressen knyttede ekskursioner, dels at foretage studier af marin forlandsdannelse i tropisk milieu langs Brasiliens østkyst fra Santos til Recife med Cabo Frio-området og Marica-lagunen som specielle arbejdsfelter. For al økonomisk assistance bringer jeg hermed de forskellige fonds min hjerteligste tak. Endvidere bringer jeg en varm tak til Undervisningsministeriet og Udenrigsministeriet for al mulig assistance. En særlig tak retter jeg til minister Helmuth Møller og hans personale i Det Danske Gesandtskab i Rio for effektiv hjælp på mangfoldig måde, hvorved mit rejseudbytte blev i væsentlig grad forøget. I det følgende skal gives et referat af kongressens hændelser, af de tilsluttede arrangementers forløb, af generalforsamlingens beslutninger og det internationale geografiske samarbejdes karakter.

Med særlig interesse var denne kongres og de dertil knyttede ekskursioner imødeset af verdens geografer, fordi der her for første gang var arrangeret en I.G.U.-kongres på den sydlige halvkugle og i et tropisk milieu. Det Brasilianske Marineministerium havde som mødested stillet Escola Naval (Kadetakademiet) til rådighed. Dette bygningskompleks ligger i Rio Bugten på en ø, der ved bro og dæmning er landforbundet. Det panorama, som kongresdeltagerne daglig havde for øje, var således af den mest betagende art. Bugtens dyblå vand i blændende sol lå indrammet af regnskovklædte bjergskrånninger, over hvilke de nøgne sukkertop-fjelde hævede deres kegleformede profiler (se fig. s. 171).

Kongressen.

Den Brasilianske Nationalkomité's indbydelse havde samlet 1006 deltagere. De betydelige rejseudgifter havde i nogen grad virket hæmmende for europæisk deltagelse; brasilianske geografer i ordets videste betydning udgjorde således et væsentligt kontingent. Det forberedende arbejde var under generalsekretæren, professor Hilgard O'Reilly Sternbergs ledelse gennemført med største effektivitet. Udlandet var i tiden forud holdt orienteret gennem „I.G.U.-Newsletter“, ved udsendelser af to cirkulærer og en række månedlige notitser i „Journal Français du Brésil“ foruden den direkte korrespondance med anmeldte deltagere. I selve Brasilien var offentligheden blevet forberedt ved udsendelse af et månedsskrift „Boletim Informativo“, der bragte biografier af deltagende geografer, lister over deltagende lande og meddelelser om kongreskomitéens mange arrangementer. Et storstilet samarbejde var tilvejebragt med brasilianske stats- og kommunale myndigheder, industriorganisationer, foreninger og klubber af forskellig art, der på en række måder ydede kongresdeltagerne en storstilet gæstfrihed. Resultatet var, at deltagerne ud over det faglige udbytte tillige kunne hjembringe minder om karakteristiske former for brasiliansk selskabelighed, offentlig såvel som privat. Det gamle hjem på kaffe- eller sukkerfazendaen endnu præget af kolonialtidens arkitektoniske traditioner, det ultramodernistiske klub-hus i Corbusier-stil med funktionalistiske tilpasninger til tropisk milieu, lunch i Rio Yacht Klub under palmer og med negerorkester i rødt og guld marcherende på beachen, stille arbejdstimer i Rios Geografiske Institut — her nævnt blot for at angive oplevelsernes variationsbredde.

Ved et festligt aftenmøde i Rios operabygning blev kongresdeltagerne budt velkommen af Brasiliens præsident, dr. Juscelino

Kubitschek de Oliveira, og af Den Brasilianske Nationalkomité's formand, Jurandyr Pires Ferreira. Dagen efter startede kongressens arbejdsprogram på Escola Naval. Kadetskolens rummelige og praktisk indrettede undervisningslokaler var særdeles velegnede til sektions- og kommissionsmøder, især efter at en vis tilvænning havde fundet sted til stedets ejendommeligheder af militær-akustisk art. Kommandoordrer i højttaleranlægget og gjaldende trompetsignaler kunne bryde fornøjeligt forstyrrende ind i forhandlingerne. De stadige overflyvninger af maskiner fra den nærliggende Santos-Dumont lufthavn kunne også i øjeblikke overdøve selv den mest højttalende foredragsholder, og hertil kom brændingsbruset langs klippeøens sider, der indgik som baggrundsstøj i stedets karakteristiske lydbillede.

En række praktiske foranstaltninger var kongresdeltagerne til stor daglig hjælp. På Kadetskolen var således indrettet informationsskranke og postkontor, bankafdeling, frisørsalon, pressebureau og snackbar, hvor kaffe, maté og coca-cola blev udskænket gratis dagen igennem. Med Rios centrum var der stadig forbindelse ved en særlig oprettet busrute, der stod til kongresmedlemmernes rådighed. Endvidere må nævnes, at mange udenlandske deltagere havde frit natlogi i 3-mandsværelser på Kadetskolen, hvor også morgenmaden blev serveret uden vederlag, og alle øvrige måltider kunne bestilles til billig kantinepris.

Sektionsmøder, fællesmøder og symposier.

Af de anmeldte 324 foredrag forelå på kongressens åbningsdag fyldige resuméer i et 230 sider stort bind: Abstract of Papers. Af foredragene blev 288 holdt i de 13 faglige sektioner, der hver holdt et antal møder varierende fra 1 til 5. Foredragsantallet inden for de forskellige sektioner kan til en vis grad, men selvfølgelig også kun delvis, tjene som grov indikator for den kvantitative forskningsintensitet inden for den disciplin, som sektionen omfatter. Visse studiefelter er i en bestemt periode mere en vogue end andre, som enhver betragtning af geografiens historie vil vise. I efterfølgende liste over sektionerne på Rio-kongressen er i parentes anført det anmeldte antal foredrag til orientering vedrørende tidens strømninger med hensyn til forskningsretninger:

I. Kartografi (26), II. Geomorfologi (69), III. Klimatologi (20), IV. Hydrografi (4), V. Biogeografi (10), VI. Almindelig kulturgeografi (18), VII. Befolknings- og bebyggelsesgeografi (52), VIII.

Sygdomsgeografi (19), IX. Landbrugsgeografi (28), X. Erhvervsgeografi (28), XI. Historisk og politisk geografi (20), XII. Metodologi og undervisning (24), XIII. Regional geografi (10).

Fra dansk side blev forelæst over bebyggelsesforhold i Bengalen's landdistrikter (Johs. Humlum) og over De Danske Vade- og Marskundersøgelser's planlægningsarbejder (ved forf.). Et anmeldt arbejde over danske landbrugsgeografiske provinser (Aa. H. Kamp) blev oplæst „by title“.

Fællesmøder med forelæsninger af brasilianske geografer over emner fra Brasiliens geografi (vandkraftressourcer, mineralforekomster m. m.) blev afholdt i Undervisningsministeriets foredragsal, — et moderne indrettet auditorium. Forelæsningerne, der holdtes på portugisisk, blev simultant oversat til engelsk og fransk og udsendt af lokale radiosendere, der kunne aflyttes ved hjælp af de til hver tilhører udleverede ambulante modtagerapparater med øretelefoner. En teknisk elegant løsning af sprogproblemet på internationale kongresser, men en løsning, der i nogen grad isolerer den enkelte fra foredragsholderen og denne fra direkte kontakt med forsamlingen.

Symposier, d.v.s. behandling af forud fastlagte temaer af en række anmeldte deltagende specialister, fandt sted sammesteds. Emnerne var: 1. Geografiens bidrag til regionsplanering i tropene og 2. De tropiske græssteppers problemer.

I. G. U.-Kommissionerne.

En væsentlig del af det af I.G.U. organiserede samarbejde varetages af de kommissioner, der oprettes ved generalforsamlingens beslutning, når det ved problemløsningen for en bestemt emnekreds's vedkommende skønnes formålstjenligt at etablere et internationalt samarbejde. En kommission sidder almindeligvis i en 4-årig periode, og en rapport forventes forelagt på næste kongres. Det ordinære medlemsantal må ikke overstige 6, men hertil kommer et antal korresponderende medlemmer, hvis antal ikke er begrænset, men bestemmes af opgavens karakter. I tiden mellem kongresserne afholder kommissionerne møder i varierende antal. Midler hertil stilles i beskedent omfang til rådighed af I.G.U. og med tilskud fra UNESCO-fondsmidler. På kongressen i Rio holdt nedennævnte kommissioner møder, på hvilke rapporter blev publiceret. Kommissionernes navne anføres med de officielle titler på engelsk efterfulgt af oplysning om formandens navn og hjemland.

1. Medical Geography. *Jacques M. May*, U.S.A.
2. Periglacial Morphology. *André Cailleux*, Frankrig.
3. Library Classification of Geographical and Cartographical Publications. *André Libeault*, Frankrig.
4. Inventory of World Land Use. *S. Van Valkenburg*, U.S.A.
5. Bibliography of Ancient Maps. *Roberto Almagia*, Italien.
6. Karst Phenomena. *Herbert Lehmann*, Vest-Tyskland.
7. Arid Zone. *Peveril Meigs*, U.S.A.
8. Study and Correlation of Erosion Surfaces around the Atlantic. *Francis Ruellan*, Brasilien.
9. Coastal Sedimentation. *Axel Schou*, Danmark.
10. Evolution of Slopes. *Pierre Birot*, Frankrig og *Paul F. J. Macar*, Belgien.
11. Teaching of Geography in Schools. *Neville V. Scarfe*, Canada.

På generalforsamlingen blev det vedtaget, at samtlige siddende kommissioner kunne fortsætte en ny 4-års periode. Endvidere blev der oprettet 4 ny kommissioner:

12. National Atlases. 13. Applied Geomorphology. 14. Humid Tropics. 15. Mapping of World Population. Et forslag om en kommission for Jernbanegeografi blev nedstemt.

Som eksempel på de publicerede kommissionsrapporters karakter kan anføres, at kystkommissionens rapport, hvis redaktion er foregået på universitetsinstitutterne i Cambridge og København, er på 140 sider omfattende bidrag fra 29 korresponderende medlemmer. Den indeholder en bibliografi over kystmorfologiske arbejder udkommet siden forrige kongres. Af hvert arbejde gives et kortfattet resumé. Endvidere bringes der lister over institutioner, feltlaboratorier og lign. samt en række nationale rapporter, der giver oversigt over kystforskningens arbejdsopgaver, metodik og fremtidsplaner i de forskellige lande.

En specialkomité, der har arbejdet med planer for en publikation omfattende alle omsætningstabeller, der vil være af betydning ved geografisk arbejde, aflagde rapport, hvorefter sagen blev overgivet sekretariatet til realisering.

Generalforsamlingen.

Af de mange behandlede emner skal her anføres, at en række ny stater blev optaget som medlemmer af I.G.U. Sovjetunionen har

således nu tilsluttet sig det internationale geografiske samarbejde og deltog i Rio med en stor delegation. De forskellige begivenheder kongressen vedrørende blev indgående omtalt i Brasiliens presse, og Sovjetunionens indtræden blev i ganske særlig grad kommenteret. Endvidere blev Etiopien, Island, Ungarn og Øst-Tyskland optaget. For sidstnævnte statsområdes vedkommende blev der fra forskellige side udtrykt tvivl, om dette områdes politiske status beretigede til optagelse. Afstemningen viste flertal for optagelse, idet det dog blev besluttet, at en revision af denne afgørelse skulle finde sted på næste generalforsamling. En ny form for tilslutning til I.G.U. blev vedtaget ved anerkendelse af begrebet „Associate Members“. Som sådanne kan optages stater, i hvilke der arbejder videnskabeligt uddannede geografer, men hvor de akademiske organisationer endnu ikke er udviklet i en sådan grad, at en nationalkomité for geografi, et Videnskabernes Selskab eller lignende organ kan stå som garant. Som „Associate Members“ blev følgende stater optaget: Fransk Vest-Afrika, Iraq, Kenya, Nigeria, Sudan og Uganda. En revision af denne form for medlemskab skal dog finde sted på kommende generalforsamlinger, idet ordinært medlemskab skal gennemføres, såsnart betingelser derfor er til stede.

Professor Dudley Stamp (London), der siden Washington-kongressen 1952 har været I.G.U.'s myndige og effektive præsident, trådte i henhold til reglerne tilbage, og til efterfølger valgtes professor Hans W:son Ahlmann (Stockholm), Sveriges tidligere ambassadør i Norge. Som afløser for dr. George H. T. Kimble, der hidtil har varetaget det meget krævende hverv som Unionens sekretær og kasserer, valgtes professor Hans Boesch (Zürich). I.G.U.'s sekretariat har således nu følgende adresse: Freiestrasse 30, Zürich 32, Schweiz. Professor Hilgard O'Reilly Sternberg (Rio) blev 1. vicepræsident. Til øvrige vicepræsidenter valgtes professor Max Sorre (Paris), professor L. Dudley Stamp (London), professor Carl Troll (Bonn), professor Chauncy D. Harris (Chicago), professor Fumio Tada (Tokyo) og professor Hassan Awad (Cairo).

Geografkongres i Norden 1960.

Efter reglerne afholdes I.G.U.'s verdenskongresser med 4 års mellemrum. Invitation til næste kongres fremsættes på generalforsamlingen af delegerede fra de stater, der ønsker at overtage værtskabet. Generalforsamlingen afgør ved en afstemning, hvor hver tilsluttet stat har én stemme, hvilken indbydelse der skal modtages.

Før kongressen var et fra svensk side stillet forslag om en fællesnordisk invitation blevet drøftet mellem repræsentanter for de nordiske landes geografkredse, og man var enedes om at fremsætte en indbydelse baseret på nordisk samarbejde. Indbydelsen blev modtaget, og i 1960 vil verdens geografer få lejlighed til ved selvsyn at gøre sig bekendt med nordisk natur og nordisk erhvervsliv og på kongresdagens møder og ekskursioner blive præsenteret for resultater af nordisk geografisk forskning.

Selve kongresformen vil kræve en radikal ændring, som det vil blive den nordiske kongreskomité's opgave at tage stilling til. Det hidtil gængse princip med mange sektioner repræsenterende samtlige geografiske discipliner kræver efterhånden så kæmpemæssige arrangementer, at de kun kan gennemføres, når effektive begrænsende faktorer som f. eks. rejseudgifter til fjerntliggende lande og valutamæssige vanskeligheder indskrænker deltagerantallet. Da nævnte forhold næppe kan formenes at ville virke hæmmende, når talen er om en nordisk kongres, vil en begrænsning af anden art være nødvendiggjort. En mulighed er den at forme kongresprogrammet om enkelte temaer, som det vil være naturligt at behandle ved møde i et nordisk milieu. Hvad ekskursionerne angår, tænkes disse anlagt således, at de forløber gennem flere af de nordiske statsområder, hvorved der skabes mulighed for, at de besøgende geografer kan opnå helhedsindtryk af Norden. Der må dog regnes med et specielt islandsk ekskursionsprogram, og en mulig Grønland-ekskursion vil utvivlsomt kunne påregne stor interesse.

Kortudstillingerne.

I forbindelse med kongressen var arrangeret to kortudstillinger, en national brasiliansk og een for gæstenationerne. Den brasilianske, der havde til huse i Rio Aeroclubs bygning, omfattede en historisk kartografisk afdeling, hvor man fulgte Brasiliens kortlægning fra de første ruteoptagelser, gennem kolonial- og kejsertidens teknisk og kortæstetisk tidsprægede publikationer til nutidens luftfotogrammetri. I den aktuelle afdeling var især regionsplaneringskortene af interesse. En række planer viste således den påtænkte udnyttelse af forlandsområderne mellem Rio og Cabo Frio. Disse lavlands- og laguneområder er efter gennemført afvanding tænkt omskabt til agerbrugs-, græsnings- og skovarealer samt for kystzonens vedkommende til rekreationsfelter for den nærliggende, hastigt voksende millionby.

I den internationale kortudstilling deltog 18 stater, deriblandt

Danmark. Et katalog på engelsk og portugisisk gav detaljerede specifikationer for de udstillede kort. Da der ikke forud var givet begrænsende retningslinier for karakteren af det udstillede materiale, var det m. h. t. type yderst varierende for de forskellige udstillende landes vedkommende. Medens en række lande, f. eks. Frankrig, Schweiz og Norge, hovedsagelig udstillede de nyeste typer af topografiske kortblade, havde andre valgt at begrænse sig til geografiske publikationer: atlas og vægkort og specialkort over forskellige udbredelsesforhold. Sovjetudstillingen prægedes således af de store atlasværker og oversigtskort. I Polens stand bemærkede man prøver af det geomorfologiske kort i stor målestok, der er under udarbejdelse. Vest-Tysklands omfattende udstilling f. eks. af regionsplaneringskort og erhvervsgeografiske detailkort over enkeltlandskaber demonstrerede tydeligt det nære samarbejde mellem geografisk forskning og samfundsadministration. Tyske specialatlas fangede også opmærksomheden, således f. eks. Rodenwaldts Weltseuchenatlas.

Fra dansk side udstilledes en række kort, der gav kartografisk udtryk for igangværende institutionsarbejder ved institutionerne i Århus og København: eksempler på Johannes Humlums forskellige atlas og forskningsarbejder (Pirzada Oasen), De Danske Vade- og Marskundersøgelers vadehavsopmålinger som grundlag for landvinding og detailkarteringen af Tønder-marsken med henblik på regionsplaneringen. Endvidere vist belysningsfordelingskort fra det kommende bind af Atlas over Danmark samt eksempler på de vægkort til undervisningsbrug, der fremstilles af Geodætisk Institut i samarbejde med Universitetets Geografiske Laboratorium.

Ekskursionerne.

Foruden lokale ture i Rio's omegn var der i tiden før og efter kongressen arrangeret 9 store ekskursioner rundt om i Brasilien.

1. Brasiliens Højland og Mato Grosso (18 dage).
2. Mineområderne i Minas Gerais og Rio-Doce dalen (16 dage).
3. Kaffeområderne (16 dage).
4. Paraíba-dalen og Serra Mantiqueira samt São Paulo-egnen (11 dage).
5. Det marine forland og sukkerrørsdistrikterne i staten Rio de Janeiro (8 dage).
6. Bahia (15 dage).
7. Nordøst-Brasilien (16 dage).
8. Amazonas (24 dage).
9. Den sydlige del af Brasiliens Højland (20 dage).

Forf. deltog i ekskursionerne 4 og 5, der var veltilrettelagt og ledet med videnskabelig entusiasme. Det kan således nævnes, at deltagerne i tur 4 fik så forskelligartede vegetationstyper demonstreret som mangrovesump og klitvegetation, tropisk og subtropisk regnskov, araucaria-skov, forskellige savannetyper samt højsteppe.

Ekskursionsvejledningerne var udformet som håndbøger, disponeret således, at en fyldig beskrivelse af regionens natur- og kulturgeografiske ejendommeligheder i oversigtsform efterfulgtes af specialbehandling af de enkelte regioner. Det afsluttende kapitel bragte den egentlige rutebeskrivelse og dagsprogrammerne.

Et statsområde på $8\frac{1}{2}$ mill. km², altså af størrelsesorden som hele Europa, med en befolkning på ca. 60 millioner og en økonomisk udviklingshistorie, der mange steder gør det muligt at skelne mellem stadier i de enkelte regioners erhvervsstruktur — et sådant land må selvfølgelig byde på geografiske forskningsopgaver, hvis antal er legio. Det geografiske forskningsarbejde, der organiseret ved universitetsinstitutionerne og i den store geografiske statsinstitution Conselho Nacional de Geografia allerede har fundet sted, varsler ved sin kvalitet godt for fremtiden. For en nordisk geograf var det en inspirerende oplevelse at blive konfronteret med et tropelands geografiske problemstillinger, — og brasilianske kollegers overvældende imødekommenhed og hjertelige gæstfrihed gav oplevelsen det ganske særlige følelsesindhold, der giver alle vellykkede forsøg på international forståelse deres umiskendelige særpræg.

